ה ב מיי פייא מהלי שכירות הלכה ב סמג לאון קפא טוש"ע ח"מ סי שלט סעי ב:

תורה אור השלם ו לא תַשִּׁיךּ לְאָחִיךּ נֶשֶׁךְ כָּסֶף נֶשֶׁךְ אֹכֶל נֶשֶׁךְ כָּל דְבָר אֲשֶׁר יִשְׁךְ:

י דברים כג כ 2 לא תַעשק שְׁבִיר עָנִי וְאֶבְיוֹן מֵאַחֶיף אוֹ מִגַּרְךְ אֲשֶׁר בְּאַרְצְךְּ בִּשְׁעָרֶיף: רכית ככסף מנין. שעובר אף בלאו שני של רבית: ס"ל. בלוה אם אינו ענין לנשך כסף שכבר נאמר לא תשיך. פי׳ אפילו אי לא כתב אלא לא תשיך לאחיך כסף אוכל הוי ידעינן נשך בכסף ואוכל ואי כתב לא תשיך לאחיך נשך כסף אוכל הוי ידעינן מנהו ענין לרבית כסף והשתא דשמעינן מלא חשיך בין כסף ובין - נמי רבית כסף ואוכל באם אינו ענין ונשך אוכל אתי לג"ש ונשך

כל דבר אתי לאוקמי נשך במלוה באם אינו ענין ללוה והויא ג"ש מופנה משני לדדים והיינו דקאמר בסמוך מה לוה לא חלקת כו' דהכל כתב בלוה וכי קאמר נשך באוכל מנין ת"ל נשך אוכל לאו מנשך מפיק אלא מאוכל גרידא דקאי אלא תשיך וה"ק ת"ל נשך אוכל בלוה ובג"ש מפיק ליה במלוה וא"מ כיון דכתיב כל דבר אפילו לרבות עלים ואבנים א״כ כסף אוכל למה לי [א] וי״ל למדרש כלל ופרט וכלל לא תשיך כלל כסף אוכל פרט כל דבר חזר וכלל מה הפרט מפורש דבר המטלטל וגופו ממון כו' ילאו קרקעות שאין מטלטלין וילא פחות מש"פ שאינו ממון וכן משמע פרק נערה (כתוצות דף מו. ושם ד"ה אמיא) דקתני רבי יהודה אומר אינו חייב עד שישכור דאתיא ס' (שומה שומה) בעי ר' ירמיה שכרם בקרקע מהו או בפחות מש"פ מהו ואי שייך רבית בקרקע או בפחות מש"פ מאי בעי אלא ודאי פטור ובעי כיון דגמר מרבית מה להלן . פטור אף כאן פטור א״ד לא והדאמר בערכין (דף לא. ושם) גבי בתי ערי חומה רבית גמורה היא והתורה התירה התם הלוה מעות על הקרקע אבל קרקע בקרקע אפשר דשרי

מן התורה: קרי ביה כספך לא תתן בנשך ובמרבית. וה"נ נפ"ק דע"ו (דף כ. ושם ד״ה אחד) ופרק כל שעה (פסחים דף כא: ושם ד״ה ליכתב) ופרק כל הבשר (חולין דף קיד: ושם ד"ה או) לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה או מכור לנכרי ודרים לגר תתננה ומכור תתננה ומכור לנכרי ואפילו מאן דפליג היינו משום דכתיב או לחלה וא"ת בפ"ק דקדושין (דף לב: ושם) לא בעו רבנן למדרש כר' יוסי הגלילי מפני שיבה תקום והדרת תקום והדרת פני זקן וי"ל משום דחין מפני מיושב אוהדרת ולא תקום אפני זקן והא דאמר התם ורבנן אי כתיב מפני שיבה תקום והדרת תקום והדרת פני זקן כדקאמרת היינו משום

נשך כסף. אם אינו ענין לגופו לחייבו על לאו של נשך שהרי כבר נאמר בראש המקרא לא תשיך ובסופו נאמר כל דבר אשר ישך

אוכל אייתרו תרוייהו נשך כסף ונשך אוכל לחייב את הלוה על לאו של רבית על שניהן ם: אין לי. שעובר על שני לאוין בין בכסף ובין באוכל אלא לוה: רבינא אמר לא נשך באוכל ולא רבית בכסף לריכי קרא. למיגמר במלוה מן הלוה דבגופו כתיבי כדמפרש ואזיל: כדקאמרת. נשך קאי אכסף ומרבית אאוכל: והא סנה נחמר נחמר קחמר. ומגזרה שוה נפקא ליה והיכי פליג אמורא אתנא ואמר דמגופיה יליף: הכי קאמר מנא אילו לא נאמר קרא. בדרך הנשמע לשניהם אע"פ כן הייתי לומדו בגזירה שוה והשתא גזירה שוה לא לריך להכי: למה לי לאו ברבית לאו בגול כו'. ילמדו זה מזה שבכולן חסרון ממון שמחסר את חבירו: דאפילו בלוה אסר רחמנא. וגזר עליו שלא יתננו ואיכא למימר חידוש סוא שחידשה תורה בזו ולא שאחר לחסר את חבירו בדרך אחרת דהא אזהרת לוה לאו משום דמחסר הוא: מה להנך דלא מדעתיה. אונאה לא ידעי ביה גזל על כרחיה שקל: תחמר ברבית דמדעתו. נותן לו: שכן חין דרך מקח וממכר. תחמר בחונחה שהיא דרך מקח וממכר ויש בני אדם שלריכין לחפץ וקונין ביותר משוויו: לא לכסוב בגול וסיתי מהכך. דכי פרכת מה לריבית שכן חידוש תחמר בגזל אונאה תוכיח מה לאונאה שכן לא ידע דמחיל תאמר בגזל דידע ואיכא למימר דמייאש ומחיל רבית תוכיח וחזר הדין הלד השוה שבהן שמחסרו ממון אף אני אביא גזל: לכובש שכר שכיר. דלח מטח לידיה

אם אינו ענין לנשך כסף שהרי כבר נאמר ילא תשיך לאחיך תנהו ענין לרבית כסף אין לי אלא בלוה במלוה מנין נאמר נשך בלוה ונאמר נשך במלוה מה נשך האמור בלוה לא חלקת בו בין בכסף בין באוכל בין בנשך בין ברבית אף נשך האמור במלוה לא תחלוק בו בין בכסף בין באוכל בין בנשך בין ברבית מנין לרבות כל דבר ת"ל ינשר כל דבר אשר ישך רבינא אמר לא נשך באוכל ולא רבית בכסף צריכי קרא דאי כתיב את כספך לא תתן לו בנשך ואכלך 🕫 במרבית כדקאמרת השתא דכתיב את כספך לא תתן לו בנשך ובמרבית לא תתן אכלך קרי ביה הכי את כספך לא תתן לו בנשך ובמרבית ובנשך ובמרבית לא תתן אכלך שוהא תנא נאמר נאמר קאמר הכי קאמר אילו לא נאמר קרא הייתי אומר גזירה שוה יעכשיו שנאמר קרא ג"ש לא צריך אלא גזירה שוה למה לי לנשך כל דבר אשר ישך דלא כתב במלוה אמר רבא למה לי דכתב רחמנא לאו ברבית לאו בגזל לאו באונאה צריכי דאי כתב רחמנא לאו ברבית משום דחידוש הוא דאפילו בלוה אסרה רחמנא ואי כתב רחמנא לאו בגזל משום דבעל כרחיה אבל אונאה אימא לא ואי כתב רַחמנא לאו באונאה משום דלא ידע דמחיל חדא מחדא לא אתיא תיתי חדא מתרתי הי תיתי לא לכתוב רחמנא לאו ברבית ותיתי מהגך מה להגך שכן שלא מדעת תאמר ברבית דמדעתיה לא לכתוב רחמנא לאו באונאה ותיתי מהנך מה להנך שָבן אין דרך מקח וממכר, בכך אלא לא ולא מחסר ליה: לכתוב רחמנא לאו בגזל ותיתי מהגך ובעניינא

דמאי פרכת מה לרבית שכן חידוש אונאה תוכיח מה לאונאה שכן לא ידע ומחיל רבית תוכיח וחזר הדין לא ראי זה כראי זה ולא ראי זה כראי זה הצד השוה שבהן שכן גוזלו אף אני אביא גזל אמרי הכי נמי אלא לאו בגזל למה לי לכובש שכר שכיר כובש שכר שכיר בהדיא כתיב ביה 2לא תעשוק שכיר עני ואביון בלעבור עליו בשני לאוין ולוקמה ברבית ואונאה ולעבור עליו בשני לאוין דבר הלמד מעניינו ובטניינא

דאו על כרחך אמרת הכי והא דאמר בפרק הוליאו לו (יומא דף נב. ושם: ד"ה שאת) ה' מקראות אין להם הכרע שאת ארור מחר משוקדים וקם ולא אמר דקאי אלעיל ואלרע היינו משום דהכא כיון דקאי על כרחך נשך אכספך אמרת ה״ה ארבית וכיון דקאי רבית אאוכל כמו כן נשך קאי אאוכל וכן תתננה כן אבל הנך חמש דלמא לא קיימי אלא אלעיל לבד או אלרע וא״ת התניא פרק שני דובחים (דף כד.) ולקח הכהן מן הדם באלבעו ונתן קבל או זרק בשתאל פסול ור"ש סבר קבל בשתאל כשר ואתר אביי טעם דר"ש דסבר דקרם דאנצעו דמשמע ימין לא קאי אלא אונתן דלאחריו ולא אולקח דלפניו ולתנא קמא קאי אתרוייהו והשתא מאי שנא מהנך ה' דאין להם הכרע וי"ל דהתם פשטיה דקרא משמע דקאי אולקח מ"מ סבר תנא קמא דקאי נמי אונתן דכתיב קרא אחרינא ולקח מדם הפר ונתן על קרנות המובח באלבעו דהתם קאי אלבע אנתינה וילמד סתום תן המפורש והיינו נמי טעמא דר"שם:

בזירה שוה לא צריך. °וח"ת קרא למה לי וי"ל דאין שום אריכות לשון בפסוק אלא שסמך נשך ומרבית זה לזה: אמרי הבי גמי. וא"ת והא אין מזהירין מן הדין וי"ל דגזל לאו הניתק לעשה הוא כדאמרינן פרק שילוח הקן (סולין קמא) ומטעם דאין מזהירין מן הדין הוה מצי למימר לעיל דלא ילפי מהדדי אלא דעדיפא קאמר דאפילו מדינא לא אמי: אלא דאו דגוד דמה די דבובש שבו שביר. וא"ת ולוקמיה בגזל גופיה ובגזל עבדים דלא אתי מרבית ואונאה דאין אונאה לעבדים כדקאמר לעיל (דף נו:) 1 דהא קרקע אינה נגולת אינו מן המקרא" אלא משום דאי אפשר לווזה ממקומה אבל עבדי דניידי אע"ג דהוקשו לקרקעות יעבור בלא תגזולי

לעבור עדיו בשני לאוין. וא"ח ולוקמיה בגזל גופיה ולעבור עליו בשני לאוין וי"ל משום דלא לקי אלאו דגזל משום דניתק לעשה אבל כי מוקמינן אכובש שכר שכיר באם אינו ענין לקי שפיר וא״ת לקמן בהמקבל (דף קיא:) אמרינן דגזל הכנעני מותר ודריש רעך ולא כנעני וצריכי דאי כתב גזל דלא טרח פירוש דשמא נפלו בירושה או מציאה או מתנה אבל שכר שכיר דטרח כנעני נמי אסור והשתא הא מוקמינן הכא האי לא תעשוק את רעך ולא תגזול כולה קרא בעושק שכר שכיר וי"ל דדריש מדסמיך רעך ללא סגזול ואפקה בלשון גזילה למימר דגזל הכנעני שרי וא"ת והיכי ס"ד למימר דגזל הכנעני אסור דאיצטריך קרא למעוטי הלא בישראל גופיה לא ידענא גזל אלא מרבית ואונאה ורבית שרי בכנעני דכתיב לנכרי תשיך ואונאה נמי דכתיב עמיתך ודרשינן לעיל (דף נט.) עם שאתך בתורה [ובמלות] וי"ל דהוה אסרינן גזל הכנעני מואכלת את כל העמים דדרשינן מהתם בהגוזל בתרא (ב"ק דף קיג:) שגזל הכנעני אסור דדוקא בזמן שהם מסורים בידך שרי קרא:

ל) [סנהדרין מג.], ב) [דוגמתו שם ובר"ה (לד.], ג) [ע"כ שיון לדף ס:], ד) שימה שימה כל"ל, ס) [וע"ע חוס' יומא נכ: ד"ה שאמ], ו) ל"ל דהא לי ש שמתן, יו) כל ליאת דקרקע בדלי"ת. מהר"ם ועיין רש"ל ועיין בספר כ"י, ועי׳ מוס׳ סוכה ל: ד״ה וקרקע, ה) [פתחו התום׳ צלשון וא״ת ולא כתבו שום מירוץ ועיין רש"ל וכן דקדק המהרש"א בחום' פסחים לו: ד"ה אוליא וענין זה מצוי בתום׳ סוטה לג. ד״ה וענית ובובחים ה. ד"ה הא ושם ז: ד"ה מה עוד שם מא. ד"ה ואתי עוד שם עט. ממוד היה למנו פוד עם פט. ד"ה אמרו ושם קטו: סד"ה אימא ובב"ב מב: ד"ה שותף ושם פא. ד"ה ממאי ובמנחות ט: ד"ה אין ושם יו: סד"ה מאי ושם לו: ד"ה מה ושם סב. ד"ה במילואים ושם לג: ד"ה ידו ובבכורות יב. ד"ה מה ושם כו: ד"ה מלאתר]:,

הגהות הב"ח (מ) גמ' ואכלך לא תתן במרבית כדהאמרת:

גליון הש"ם

תום' ד"ח גזירה ובו' וא"ת קרא למח לי. עיין נדרים ד' ג ע"ל צר"ן ד"ה לנדור נדר [וע"ע מל"מ פ"ד מהל' מלוה ולוה ה"ח ד"ה גרסינן בפ"ק.]:

הגהות הגר"א [א] תום' ד"ה אס. וי"ל למדרש כו'. נ"ב ורשב"א חולק: